

Hendrik de Cock – A református reformátor

Az eredeti megjelent:

Herman Hanko: Portraits of Faithful Saints. Hendrik de Cock: Reformed Reformer. Reformed Free Publishing Association, Grandville, Michigan, USA, 1999. Chapter 48, pp. 348-357.¹

Fordította: Vásárhelyi Bálint Márk

Bevezetés

Nincsenek gyakran olyan idők, amikor Jézus Krisztus egyháza igazi reformáción megy keresztül. Amikor ezek az idők Isten órája szerint elérkeznek, váratlan módon jönnek el. Isten már az Ószövetségben is emlékeztette erre népét. Ahogy a csüggedt és bánkódó Illés előtt oly nagyszerűen megmutatta, nem olyan felkavaró események által cselekedett, mint a Kármel-hegyen történtek (Isten nem volt sem a földrengésben, sem a tűzben, sem a szélben). Isten az Ő Lelke által csendesen és észrevétlenül munkálkodott annak a hétezer embernek a szívében, aki nem hajtott térdet a Baálnak. A fogság után a templomépítés miatt aggódó Zakariás próféta számára Isten megfogalmazott egy fontos alapelvet: „Nem erővel, sem hatalommal, hanem az én lelkemmel!” (Zak 4:6).

A 16. századi reformáció, ami egész Európát alapjaiban rengette meg, úgy kezdődött, hogy a szász erdőkből származó különös szerzetes egy templomajtóra kiszegezett 95 tételt. A holland református egyházakban 1834-ben történt reformáció egy jelentéktelen falusi templom sötét, füstös hivatali termében kezdődött el, ahol öt ember összegyűlt, és aláírtak egy darab papírt azért, hogy tiltakozzanak az ellen, ami lelkipásztorukkal történt. Ebben az 1834-es reformációban gyökerezik sok református egyház szerte a világon.

Az *Afscheiding*² (angolul: Secession, magyarul: Kivonulás) atyja, Hendrik de Cock egy kicsiny egyház lelkipásztora volt Ulrumben³, ahol a presbiterek és a diakónusok tiltakoztak az egyházak tette ellen. Isten itt kezdte meg munkáját.

Mindig így lesz nyilvánvaló, amint annak nyilvánvalónak is kell lennie, hogy Isten visel gondot az Ő egyházáról, egyedül Ő, ezért Ő érdemel minden dicsőséget.

Ezzel az igazsággal összhangban az is egy érdekes tény, hogy a reformátorok furcsa emberek. Első pillantásra nem úgy néz ki, mintha rájuk szabták volna a feladatot. Ha emberi mérce szerint vizsgáljuk képességeiket, sokszor a világon a legalkalmatlanabb embereknek tűnnek arra a feladatra, ami rájuk szakadt.

Ha azok szemszögéből tekintünk erre, akik elvégezték a reformáció munkáját, észrevesszük, hogy ez az igazság egyfajta naiv öntudatlanságban nyilvánul meg a reformátorok részéről, akikre csak úgy rászakadt a feladat, amit elvégeztek. Sosem gondoltak arra, hogy ők reformátorok. Nem akartak reformátorokká válni. Sőt, ha valaki ezt az ötletet felvetette volna nekik, lehetetlen gondolatnak tartották volna. Luther arról beszélt, hogy olyan események ragadták magukkal, amelyek fölött nem volt hatalma. De Cocknak eszébe sem jutott volna,

¹ Herman Hanko a Protestant Reformed Churches in America volt lelkipásztora, nyugalmazott egyetemi tanára

² e. *afszkájding*

³ e. *ülrum*

hogy az egyház reformátorának nevezze magát. Ha ugyanis Luther, Kálvin, De Cock, vagy bárki más reformátornak tartja magát, azonnal alkalmatlan lesz erre a munkára. Ez Isten útjainak iróniája.

Ezek az emberek tehát nem a reformáció munkájához fogtak hozzá. Szívüket a Szentlélek győzte meg, aki kitörölhetetlenül lelkiismeretükbe pecsételte az igazságot, és aki határozottságot (és sokszor bátorságot) adott nekik, hogy csendben elvégezzék azt, amit meg kellett tenniük. Ez főként abból állt, hogy helyes, bibliaközpontú igehirdetéseket prédikáltak.

Akiket Isten arra választott, hogy megújítsák az egyházat, sokszor megdöbbenek, és nem kevésbé félték azoktól az erőktől, amelyek munkájuk nyomán az egyházban elszabadultak. Nem számolgatták, hogy hányan tartanak velük, és nem halogatták munkájukat addig, amíg biztosak nem voltak abban, hogy mások követik őket. Egyszerűen elvégezték, amit kellett, Isten kegyelmébe vetett alázatos bizalommal. Isten megtette a többi.

A reformáció szükséges volta

Nem nagyon lehet vitatni, hogy az akkori egyháznak nagy szüksége volt reformációra. A reformáció és Dordrecht egyházáról beszélünk ugyan, de már csak egy külső váz maradt meg belőle. A Szentírás legnagyobb igazságait is megtagadták az egyetemeken, a teológiákon, a szószékeken. Gondolok itt az olyan igazságokra, mint Krisztus szűztől való születése, a mi Urunk kereszten történt engesztelő áldozata, valamint testben való feltámadása a halálból. A Jézus Krisztus által, kegyelemből való üdvösség vallása helyébe egy olyan vallás lépett, amit alig érdekelt több, mint a jó életvitel, az erkölcsös élet, és a társadalom javára szolgáló kiváló etikai magatartás. A hitvallásokat elfelejtették, vagy megtagadták; az egyház zsoldárai helyett nem ihletett dicséretet kezdtek énekelni; a Dordti Egyházi Rendtartás szerinti egyházkormányzatról elfelejtkeztek; az egyházban teljes és döntő hatalommal bíró bizottságok uralkodtak.

Ez a nagy hitehagyás nem azt jelentette, hogy Isten népét sehol sem lehetett megtalálni. Ott voltak, szétszóródva, lelkileg éhezve, nyögve a hittől elszakadt igehirdetők zsarnoksága alatt, kétségbeesetten szaladgálva, hogy lelki táplálékhoz jussanak. Sokan közülük „házi csoportokban” gyűltek össze, amelyek gyakorlatilag hívők magánházaiknál összegyülekező kis csoportjai voltak. A régi református írókat olvasták, tanulmányozták az Írásokat, beszéltek az egyház szomorú helyzetéről és arról, mit tehetnének. Ha volt „laikus prédikátoruk”, arra figyeltek, amint a hit régi igazságait magyarázta nekik az Írásokból.

Hendrik de Cock a református egyházak szomorú helyzetének tökéletes példája volt. 1801. április 12-én, Veendamban⁴ született. Olyan házban nevelkedett fel, ahol az egyetlen vallás, amit tanult, az a világi álvallásosság volt, hogy tisztességes életet kell élni. Az egyházak és iskolák, ahol megfordult, semmit nem segítettek rajta. Születése után családja nemsokára Wildervankba⁵ költözött, ahol lelkipásztora és iskolai tanárai semmit sem tudtak arról, hogy egyáltalán mi a református hit; vagy ha tudtak is róla valamit, azt nem tanították meg.

Ugyanez volt a helyzet a Groningeni Egyetemen is, ahova Hendrik azért ment, hogy az evangélium szolgálatára készüljön. Igencsak modern lelkipásztorként végzett és állt szolgálatba. Fel volt szerelkezve Jézus modern evangéliumával, a jó példával, akinek élete

---

4 e. *fëndam*

5 e. *vilderfank*

mintaként szolgálhat számunkra. Bűnről, üdvösségről, kegyelemről Hendrik semmit nem tudott.

Ez nem azt jelenti, hogy ezekben az években Isten nem munkálkodott titokzatos módon azon, hogy Hendriket nagyobb dolgokra készítse fel. Már kisfiúként hittanra tanította egy tanítója, aki ragaszkodott ahhoz, hogy az embert csak Isten szuverén kegyelme üdvözíti. Ez a tanítás nem gyakorolt mélyebb hatást Hendrikre, de Isten felhasználta arra, hogy lelkébe másfajta gondolatokat ültessen, még ha ezek a gondolatok csak később hoztak is gyümölcsöt.

Amikor De Cockot beiktatták, nem volt több középszerű modernista lelkipásztornál, akire modernista gyülekezetek sorában való szolgálatok vártak, jóllehet felekezete még mindig a büszke „református” nevet hordozta. Mind az egyház, mind De Cock rászorult a reformációra.

A református gondolkodás kezdete

De Cock első két szolgálati helyén nem változott sok minden. Három évet töltött Eppenhuisenben,⁶ két évet Noordlarenben,⁷ de ez nem sokat formált nézetein. Olyan mély hatást tettek rá az egyház modernistái, hogy nem is használta a *Statenvertalingot*,⁸ a Dordti Zsinat által elfogadott holland bibliafordítást, amelyben sok, a református hit megértését segítő széljegyzet volt. Sosem olvasta a hitvallásokat. Nem foglalkozott a korábbi református írókkal. Azt sem tudta, hogy létezik egy olyan könyv, mint Kálvin *Institutiója*.

Életének ebben az idejében talán az egyetlen értékes hatás kegyes és istenfélő felesége részéről volt, akit nem sokkal beiktatása előtt vett el. Frouwe Venemának hívták. Nem tudjuk, mennyire ismerte a református hitet, de erős támasza volt Hendriknek egész életében, amikor a hullámok átcsaptak feje felett.

Ulrum kicsiny falusi templomában azonban Isten De Cockot olyan emberré formálta, aki által reformációt hozott egy hitehagyott egyházba.

De Cock egy régi egyetemi barátja, egy hozzá hasonló modernista hatására ment Ulrumbe. Ő volt az elődje, egy befolyásos ember, akit Hofstede de Grootnak⁹ hívták.

Ulrumben voltak olyan emberek, akik éheztek a biblikus, Isten-központú igehirdetésre, és akiknek nem volt elég jó az erkölcsprédikáció. Nem örültek De Grootnak, és nem örültek De Cocknak. De Groot valójában különként tekintett ezekre az emberekre, akik speciális pasztori gondozásra szorulnak. Buzdította is De Cockot, hogy különösen figyeljen rájuk.

De Cock így is tett. Megpróbálta megmutatni gyülekezete tagjainak, hogy a jó élet kulcsa az oktatásban rejlik, azonban nem sikerült meggyőznie őket. Egy egyszerű munkás, aki rendszeresen járt a parókiára kátéoktatásra, nem mert De Groot alatt konfirmálni, mert nyugtalanították a lelkipásztor tanításai. De Cocknak is elmondta, hogy nem szolgált javára a tanulás. Így szólt: „Ha egy puszta sóhajással kellen hozzájárulnom üdvösségemhez, örökre elvesznék!” Ezt az embert Klaas Pieters Kuipengának¹⁰ hívták, aki egy egyszerű, tanulatlan szent volt. Lelke szomjazott a Krisztusban való üdvösségre, de senki nem elégítette ki szomját. Az a szomorú, hogy ezer meg ezer ilyen ember volt akkor szerte Hollandiában.

---

6 e. eppenháizen

7 e. nórdlären

8 e. sztátenvertáling

9 e. hofstéde de hrót

10 e. klász pítersz káüpenga

De Cock komoly lelkipásztor volt, és nagyon szeretett volna segíteni a bajba jutott juhokon. Az volt a kérdés, hogy mit tud most tenni.

Miközben erre a kérdésre kereste a választ, De Cock egy szomszédos falu lelkipásztorának alkalmán találta magát. A lelkipásztor Kálvin *Institutiója* alapján válaszolt egy kérdésre, ami a beszélgetésben felmerült. Kálvin megjegyzése annyira tetszett De Cocknak, hogy kölcsönkérte a könyvet, és végig is olvasta néhányszor, csodálkozva és egyre nagyobb megdöbbenéssel.

Miközben Kálvin nagyszerű művének kútjából ivott, De Cock megismerkedett a Dordti Kánonokkal, a korábbi holland református teológusok írásaival, illetve egy akkoriban élt író, Cornelis Baron van Zuylen van Nijeveld¹¹ áhítatos írásaival. Ő írta a *De Enige Redding*¹² (Az egyedüli üdvösség) című röpiratot is, ami felnyitotta De Cock szeméit arra, hogy a kegyes élet teljes egészében a tanokban gyökerezik.

Nem meglepő, hogy De Cock igehirdetése elkezdett radikálisan átalakulni. Minél többet megértett Isten szuverén és különös kegyelmének történelmi tanításaiból, annál világosabbá váltak igehirdetése, mert a kegyelemből, a Krisztusba vetett hit és az Ő engesztelő áldozata által való üdvösséget hirdette. Nem meglepő, hogy amint az ilyen igehirdetés híre futótűzként elterjedt a környéken, az Élet Kenyerére éhező emberek Ulrumbe áramlottak, hogy hallják De Cockot prédikálni.

Ez nem azt jelenti, hogy De Cock győzedelmes hőssé változott. Szembeszálltak vele, néha lerázhatatlanul, akik gyönyörködtek a modern, liberális igehirdetésben, ami annyira elterjedt az állami egyházban. A közelben lévő kollégái mindent megtettek, hogy elriasszák attól az úttól, amit választott, és azzal gúnyolták azokat, akik ragaszkodtak De Cock igehirdetéséhez, hogy tudatlanabbak, mint a tehénistállóban lakó jószág.

De Cock jó barátja és ulrumi elődje meg is látogatta, hogy megváltoztassa gondolkozását, azonban De Cock megtalálta lelke békességét, és nem akart elfordulni a reformáció igazságának és az atyák hitének szívéből. Hofstede de Groot bosszúból ezt írta De Cockról:

De Cock! De Cock! Ilyen keserű és keresztyénietlen írásban van a te hitvallásod [C. Baron van Zuylen van Nijeveld egy másik szórólapjáról van szó, melynek címe *De Hervormde Leer*¹³ (A református tanítás)]! Milyen mélyre, mélyre estél, milyen sötét előttem Isten akarata, hogy ilyen tanításokat hirdetnek abban a gyülekezetben, ami egykor az enyém volt! Sokszor könyörögtem Istenhez, hogy adja nekem a mértékletesség lelkét, hogy igazságot és szeretet gyakorolhassak, elkerülve Van Zuylen gyalázkodó hangját!

De Cockot azonban nem lehetett eltántorítani. A 8. zsoltár egy angol feldolgozásában ez az egyik sor: „A leggyengébb eszköz teljesíti akarodat.” Így a kis falu egyházának ismeretlen, és [emberi mércével] közepeszerű lelkipásztor a szuverén kegyelem igazságának makacs védelmezője és Krisztus egyházának hatalmas reformátora lett.

Hendrik de Cock tehát egyre nagyobb tömegeknek prédikált Ulrum kis templomában.

---

11 e. kornélisz báron fan zүйlen fan nöjefeld

12 e. de énihe redding

13 e. de herformde lær

A reformáció munkája

De Cock munkája néhány önmagában jelentéktelen esemény következtében lett teljessé.

Minél erőteljesebb volt De Cock igehirdetése, annál nagyobb tömegek gyűltek össze. Minél nagyobb tömegek gyűltek össze, annál erősebb lett az ellenkezés. A növekvő sokaság miatt a presbitérium arra kényszerült, hogy kibővítse a templomot. Bár az emberek összegyűjtötték a szükséges pénzt, az építési terveket felügyelő megbízottak megtagadták az engedélyt, és elutasították a gyülekezet szándékait. Ez volt az üldöztetés első jele.

Amikor De Cock felfedezte, hogy a Dordti Kánonok hivatalos hitvallás abban az egyházban, ahol lelkipásztor, kiadott egy füzetet, amelyben benne volt ez a hitvallás is. A bevezetőben egy visszatérésről beszélt „...az igaz Isten szolgálatához..., amit a nép nagy része elhagyott, amikor a romlott és megsötétedett emberi ész bálványaihoz fordultak”. Ez nem örvendeztette meg azokat, akiknek éppen az volt minden vágyuk, hogy az egyházak elfelejtsék a Kánonokat.

Amint a tömegek növekedtek, sokan más gyülekezetekből is De Cockhoz hozták gyermekeiket, hogy keresztelje meg őket. Nem tudták jó lelkiismerettel vállalni, hogy saját egyházukban kereszteljék meg őket. Részben azért, mert a régi keresztségi formulát más, eretnek gyakorlat és liturgia váltotta fel, részben pedig azért, mert még ha a régit használták is, akkor sem tudtak „Igen”-t felelni arra a kérdésre, hogy hiszik-e, hogy egyházuk tanítása Isten Igéjének igazsága. Alapos mérlegelés, valamint másokkal és a presbitériummal való tanácskozást, illetve nyugtalan imádságokat követően De Cock megkeresztelte ezeket a gyermekeket. Ez feldühítette a hatóságokat, és De Cock kollégái ellene való tüntetésükben a közgyűlés¹⁴ elé vitték az ügyet.

A közgyűlés egy vizsgálóbizottságot állított fel. A vizsgálat során De Cock kiadott egy füzetet, hatásos címlappal, amiben nem kímélte az igazság ellenségeit: „Az igaz református tanítás és az igaz református hívők védelme, amit két úgynevezett református tanító megtámadott és veszélyeztetett, vagy Krisztus nyája, amit két farkas megtámadott, és H. de Cock, ulrumi református tanító védelmez”. A két említett ember De Cock két kollégája volt, akik írtak ellene és tanításai ellen.

Eközben összeült a közgyűlés. De Cock azt kérte, hogy engedjék meg neki, hogy nézeteit a Szentírás alapján védje meg, de ezt elutasították, és egy törvénytelen gyűlésen felfüggesztették hivatalából,

...azért, hogy fenntartsuk a Református Egyház törvényét és rendjét, védelmezzük az Evangélium szolgáinak nevét és tisztességét, és megelőzzük a további rendtlenségeket, szakadásokat, lázadásokat Hazánk néhány gyülekezetében... Ha a De Cockhoz hasonló igehirdetőket nem állítják meg vakmerő vállalkozásaikban, bizottságunk a legrosszabbtól fél.

Miközben az egyházi eljárás zajlott, De Cock engedelmeskedett a felfüggesztésnek, és otthagya a szószerket. Miközben bizottságról bizottságra jutott az ügy, még egy téma keletkezett: a nem ihletett dicséretnek énekléséről. De Cock előszót írt egy laikus szerző

---

¹⁴ „Classis”, a presbitériánus egyházszervezetben a zsinat és a presbitérium között álló, a presbitériumok által megbízott közös szerv a holland református egyházakban. (Itthon talán az egyházmegyei közgyűlés párhuzama lehetne, de ez nem a gyülekezetek felett áll.)

írásához, amely a dicséretnek éneklését támadta az egyházban. A füzet címe ez volt: „Az evangéliumi dicséretnek megmérettettek, kipróbáltattak és könnyűnek találtattak”. De Cock helyesen meg volt győződve arról, hogy az eretnokségek azokon a dicséretken keresztül szivárogtak be az egyházba, amelyek az istentiszteleteken átvették a zsoldárok helyét.

A feszültség egyre növekedett. Akkor érte el a tetőpontját, amikor megtiltották Heinrich Scholtének¹⁵ (később kivándorolt Amerikába, és az iowai Pellában alapított egy közösséget), De Cock barátjának, hogy prédikáljon helyette, és egy modernista lelkész tudta elfoglalni a szószéket. A gyülekezetnek ez nem tetszett túlságosan, és a rendőrségnek kellett közbelépnie a lázadás megakadályozására.

Kivonulás (*Afscheiding*)

De Cock közel egy évig türelmesen és alázatosan alávetette magát a közgyűlés törvénytelen felfüggesztő ítéletének, de mégis gyűlölet tárgya maradt. Kollégái minden tőlük telhetőt megtettek, hogy tönkretegyék életét. Rágalmazó beszédek terjesztettek róla és felelősségéről. Az egyházi bizottságok arra kényszerítették, hogy fizesse ki az ellene indított eljárás költségeit. Sosem hallgatták meg, és azt mondták, hogy ha nem engedelmeskedik feltétel nélkül a bizottságoknak, soha többé nem prédikálhat. Amikor másolatot kért a döntésről, gúnyosan azt mondták, hogy másolja le magának, és az elnök nyilvánosan kigúnyolta, miközben ennek nekilátott.

Isten hívő népe az egész országban megdöbben, hogy így bánhatnak egy őszinte, kegyes lelképásztossal, aki semmit nem tett, csak a református hithez való hűségre buzdított. A mennyei Isten folytatta szuverén munkáját, hogy elvégezze azt, amire egyháza megőrzése és védelme érdekében szükség volt.

Miután De Cock hazatért a gyűlésről, két éves lányát nagyon betegen találta otthon. Hat nap múlva meg is halt, és De Cock gyásza az elvesztett szövetségi gyermekért hozzáadódott a hitehagyott egyház miatti bánatához.

Scholte eljött megvigasztalni a gyászoló családot. A presbitérium felkérte, hogy 1834. október 10-én, péntek este hirdessen Igét. A Tartományi Tábla nem engedélyezte, hogy az Úr napján prédikáljon, ezért egy szekérből hirdette az Igét a szabadban. De Cock meglátta, hogy nyája egyetlen reménye a kivonulásban, a szakadásban van.

Így is lett. Hétfőn, október 13-án este összeült a presbitérium. Egy megbeszélés után felvázolták a „Kivonulási Okiratot”, amelyet a két presbiter és a három diakónus aláírt, majd bemutatták a gyülekezetnek. Hatvanhét egyháztag és hatvanhárom még nem konfirmált család feje, összesen 247 ember nevében írta alá.

Ez a dokumentum olyan fontos, hogy most idézzük annak néhány részét. A Belga Hitvallás 29. cikkelye alapján kijelenti, hogy az az egyház, melynek a gyülekezet eddig tagja volt, elvesztette az igaz egyház jeleit. Ezért „most már több, mint nyilvánvaló, hogy a Hollandiai Református Egyház nem az Igaz, hanem a Hamis Egyház, Isten Igéje és hitvallásunk 29. cikkelye szerint”. A dokumentum az aláírókat engedelmességre kötelezi ugyanazon hitvallás 28. cikkelye felé is, valamint arra, hogy „különítsék el magukat azoktól, akik nem az Egyházból valók, ezért ne legyen többé közösségük a Hollandiai Református Egyházzal, amíg az vissza nem tér az Úr igaz szolgálatába”. Az okirat kifejezi az aláírók „készségét” is arra

nézve, hogy „közösséget gyakoroljanak minden igaz református taggal, és egyesüljenek minden olyan közösséggel, amely Isten tévedhetetlen Igéjén áll, és amelyeket Isten egyesített, bárhol is legyenek.” Konkrétan kijelenti, hogy a gyülekezet elszánt a Szentíráshoz való hűségre, az Egység Három Formulájához¹⁶ való visszatérésre, amelyek „azon az Igén alapszanak”, hogy „nyilvános vallásos szolgálatunkat a régi egyházi rend szerint végezzük”, és a Dordti Egyházi Rendtartáshoz való visszatérésre.

„Végül, kijelentjük”, zárja az okirat, „hogy továbbra is elismerjük igazságtalanul felfüggesztett Lelkipásztorunkat.

Ulrum, 1834. október 13. (aláírták:) J. J. Beukema, presbiter; K. J. Barkema, presbiter; K. A. van der Laan, diakónus; D. P. Ritsema, diakónus; Geert K. Bos, diakónus.”¹⁷

Üldöztetés

De Cock és gyülekezete sem kerülte el a kemény üldöztetést. Azt hitték, szabadon mehetnek saját útjukon, és békességben tarthatják istentiszteleteiket, hiszen a vallási tolerancia a kormány hivatalos politikájához tartozott, és az ég alatt mindenféle eretnokség megjelent Hollandiában és az állami Református Egyházban. Krisztus ügyével azonban nem ez a helyzet! Minden eretnokséget valóban tolerálnak – de az igazságot nem! Isten igazságának sem e világban, sem a hitehagyott egyházban nincs helye!

De Cock nem sokáig maradt egyedül. Már csatlakozott hozzá Scholte, és később négy másik lelkipásztor is, köztük Albertus van Raalte¹⁸, aki az elszakadtak közül néhányadmagával kivándorolt Amerikába, a michigani Hollandba. Egyre többen csatlakoztak a vezetőkhöz, így a szakadár egyházakat Hollandia-szerte felállították.

Ez azonban fájdalmas és nehéz harc volt. Magát De Cockot eltiltották a saját gyülekezetében való igehirdetéstől, kiűzték a parókiáról, végül arra kényszerítették, hogy máshol, barátai között telepedjen le. Katonákat küldtek Ulrumbe és más helyekre, ahol a szakadárok külön gyülekezeteket alapítottak, és a kivonulók otthonában kvártélyozták őket be. Ezeket a többnyire szegény embereket arra kényszerítették, hogy etessék a katonákat, adjanak nekik szállást, gondoskodjanak szükségükről, életüket a katonák állandó jelenléte mellett éljék, és próbálják meg eltűnirni kegyetlenségüket, istentelenségüket és romlottságukat. A szakadároknak tilos volt olyan gyűlést tartani, ahol többen is jelen voltak, így nehéz, szinte lehetetlen volt az Úr napján istentiszteletre összegyűlekezniük. Ha bármilyen ellenük hozott szabályt megszegtek, hatalmas pénzbüntetéseket kellett fizetniük. Ha erre képtelenek voltak (ami közülük a legtöbbször igaz volt), tulajdonukat elárverezték, hogy a büntetést megfizethessék az államnak. Ha még ez sem volt elegendő, börtönbe vetették őket. Maga De Cock három hónapot töltött börtönben, elszakítva feleségétől és családjától.

Csak két-három évtizeddel később és a kormány felé tett engedmények árán szűnt meg az üldözés. Sokan kivándoroltak Amerikába, ahol békességben élhettek, és élvezhették az Írások szerint való istentisztelet szabad voltát. Bennük gyökerezik a Protestant Reformed Churches in America (Amerikai Protestáns Református Egyházak).

---

¹⁶ A hollandiai eredetű reformátusok hitvallásai: Heidelbergi Káté, Dordti (Dordrecht) Kánonok, Belga Hitvallás

¹⁷ A nevek kiejtése: *bökema, bárkema, fan der lán, ritszema, bosz*

¹⁸ e. *albertusz fan rálte*

De Cock 1842. november 14-én, 41 évesen halt meg Groningen tartományban. Nem élt sokáig, és nem láthatta meg, hogy követőit már nem üldözik. Isten akarata szerint elvégezte feladatát, és eljött az idő, hogy mások folytassák munkáját.

De Cock alázatos életű ember volt, emberi szemmel nézve alkalmatlan a nagy munkára. Követői többnyire szegények, tanulatlanok, megvetettek, a föld nemtelenjei voltak. Mindazonáltal ők voltak a kegyesek, az istenfélők, a becsületesek, akik valóban szomjaztak az egy igaz mennyei Kenyérre, ami a mi Urunk Jézus Krisztus.

Isten ezeket az embereket használta arra, hogy valódi reformációt hozzon el az Ő egyházának.